

COMPARISON OF CONDITIONS FOR ENTREPRENEURSHIP OF SELECTED COUNTRIES

Petra Chmielová¹

Abstract

Economies in all regions are implementing reforms that facilitate the business process, and it is precisely the countries of Europe that have been at least one reform per year in recent years. The aim of the article is to find out the conditions for doing business in the Visegrad Four countries between 2006 and 2018 and their subsequent comparison. To this end, the World Bank's publicly available Doing Business data was used to publish a business rating of 190 countries. The analysis found that no country in the Visegrad Four introduced more reforms in one year. It has always resorted to at most one or none, which in turn leads to the fact that there is a fluctuating trend in the ranking of business conditions. There are countries that introduce several adjustments per year and move to a better ranking in the rankings, so other countries are lagging behind. Therefore, it cannot be unequivocally stated that the countries concerned have deteriorated or improved in terms of business, but it can be stated that there are still significant shortcomings that need to be further explored in order to eliminate the barriers to business creation.

Keywords

Conditions for Entrepreneurship, Business Environment, Visegrad Group

I. Úvod

Podnikání je neodmyslitelnou součástí dnešní společnosti. Od Schumpetera se podnikání považuje za významný faktor hospodářského růstu a konkurenceschopnosti ekonomik a faktorů rozhodování ve veřejném pořádku. Ekonomická aktivita země začala být více závislá na počtu osob, které byly ochotny se osamostatnit a zahájit samostatnou podnikatelskou činnost. Samotný vstup do podnikání je velmi složitý a je ovlivněn jednak vnitřními osobnostními charakteristikami, ale také vnějšími podmínkami podnikání. Jedná se o proces tvorby něčeho nového, něčeho, co má hodnotu, čemu věnujeme nezbytný čas a úsilí a předpokládáme přijetí finančních i dalších rizik, ale také obdržení určité odměny v podobě peněžního nebo osobního uspokojení (Hisrich, Peters, Shepherd, 2010; Bygrawe, Hofer, 1992).

Každá podnikatelská činnost je ovlivněna mnoha externími a interními faktory, které jí více či méně ovlivňují. Lukeš a Stephen (2004) identifikovali externí rámcové podmínky, jako jsou mj. úroveň vzdělání, vládní politika a podpůrné programy, dostupnost kapitálu, fyzická infrastruktura, výzkum a vývoj, které ovlivňují úspěch malých a středních podniků. Podmínky jsou zpravidla v jednotlivých zemích odlišné, a to je poté právě buď výhodou nebo nevýhodou pro podnikatele těchto zemí (Schwab, 2009).

Podmínky podnikání v jednotlivých zemích jsou od roku 2004 komplexně hodnoceny Světovou bankou, pomocí projektu „Doing Business“. A právě výsledky projektu Doing Business mají hned několik využití. Jedním z nich může být srovnání postupů a podmínek podnikání s dalšími zeměmi, nebo formulování reformy či výběr místa pro založení podniku. Žebříček Doing Business přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti země z hlediska kvality jejího podnikatelského prostředí.

¹ Silesian University in Opava, School of Business Administration in Karviná, Univerzitní náměstí 1934/3, 733 40 Karviná, Czech Republic. chmielova@opf.slu.cz

Cílem článku je zjistit podmínky podnikání v zemích Visegrádské čtyřky (V-4), kterými je Česká republika (CZ), Maďarsko (H), Polsko (PL) a Slovenská republika (SR) v letech 2006 až 2018 a jejich následná komparace. Za tímto účelem byla použita veřejně dostupná data Světové banky (SB), v rámci projektu Doing Business (DB), pomocí něhož je zveřejňováno hodnocení podnikání celkem 190 států. V rámci dalšího výzkumu budou publikovány studie zaměřující se na identifikaci klíčových aspektů vedoucích ke snazšímu zahájení podnikání a identifikaci faktorů ohrožujících vznik podnikatelské činnosti, což úzce souvisí také s následnou kvalitou podnikatelského prostředí v daných zemích. Tento článek je proto vhodné vnímat jako prvotní průzkum pro částečnou představu podmínek podnikání ve vybraných zemích.

II. Teoretická východiska

V dnešní době je podnikání samozřejmou součástí společnosti. Jedná se o významný faktor vedoucí nejen k hospodářskému růstu, ale také ke konkurenceschopnosti ekonomik států, avšak vstup a zahájení podnikání je v mnoha státech stále složitým a zdoluhavým krokem zejména co se týká byrokracie. Podnikání doprovází mnoho faktorů, které mohou vést jak k pozitivním krokům, jako je například rozhodnutí k zahájení podnikání, rozšíření podnikatelské činnosti, a podobně, ale také existují faktory, které mohou negativně ovlivnit podnikatelskou činnost, což může vést až k ukončení podnikání, proto je nutné zaměřit se na negativní i pozitivní faktory ovlivňující kvalitu podnikatelského prostředí a negativní faktory se snažit eliminovat.

V každém státě jsou podmínky pro podnikání a samotné podnikatelské prostředí odlišné, pro různé obory podnikání příznivé či naopak nepříznivé. Samotný pojem podnikatelské prostředí je velmi široký a může být chápán mnoha způsoby. Podnikatelské prostředí lze definovat jako široký souhrn vnějších vlivů, které ovlivňují růst, výkonnost a konkurenceschopnost podnikatelských subjektů (Odehnal a Michálek, 2011). Jiná definice říká, že podnikatelské prostředí je souhrnem jednotlivých faktorů charakteru ekonomického, politického, právního, technologického, sociálního a kulturního. Zmíněné faktory mají značný dopad na kvalitu podmínek podnikatelského prostředí, ve kterém podnikatelské subjekty rozvíjejí svoje aktivity a podstatným způsobem ovlivňují jejich konkurenceschopnost, výkonnost, růstový potenciál a determinují atraktivitu dané země pro zahraniční investory (viz např. Kalinská, 2010).

Sloka et al. (2011) se zabývají problematikou malých a středních podniků s ohledem na kvalitu podnikatelského prostředí, kterou nabízejí dané obce, regiony či stát. Velmi často se však objevují problémy jako jsou například neuspořádaná legislativa, nestabilní ekonomické prostředí, nedostatek finančních prostředků apod. (Cumming, Johan a Zhang, 2014). Gawel (2010) uvádí, že podnikání má pozitivní dopad nejen na úroveň zaměstnanosti, ale také na ukazatel HDP/obyv. a export.

Faktory podnikatelského prostředí, které vymezili autoři Odehnal a Michálek (2011), ukazují, že představují určitou konkurenční výhodu obcí či regionů. Podnikatelské prostředí, hodnoceno jako prostorové okolí, je vymezeno ve studiích Portera (1998), Skokana (2004), Viturky (2007), kteří potvrzují jeho úlohu v procesu hodnocení konkurenceschopnosti jednotlivých regionů a států.

Z metodického pohledu lze empirické studie zaměřující se na hodnocení podnikatelského prostředí klasifikovat do dvou skupin: a) studie primárně hodnotící obecné ekonomické prostředí sledovaných zemí (např. Doing Business (2018) nebo Schwab (2009) a b) studie hodnotící regionální podnikatelské prostředí (např. Cambridge Econometrics, 2003; Kahoun, 2007; Martin, Kitson a Tyler, 2006; Viturka, 2007).

Nalezení faktorů majících vliv na rozvoj a kvalitu podnikatelského prostředí, stávajících podniků a vedoucích ke vzniku nových podniků je v rámci kvalitního podnikatelského prostředí

primárním cílem. Otázkám faktorů podnikatelského prostředí je věnována pozornost ve všech vyspělých zemích světa. Malé a střední podniky jsou hybnou silou ekonomiky. Jejich podpora a správné zacílení na vybrané faktory se projeví následně v celkové ekonomické situaci země (Malach a kol., 2005).

Na základě rešerše odborné literatury a řadě studií, které se zabývají problematikou kvality podnikatelského prostředí a faktorů, jež toto prostředí ovlivňují, je možné tyto faktory uspořádat do jednotlivých tematických skupin. Nejvýznamnější skupinou jsou ekonomické faktory, kterými se zabýval zejména Wokoun (2014), Viturka (2007), Sloka et al. (2011) a jedná se zpravidla o nestabilní ekonomické prostředí, nedostatek finančních prostředků, obtížné získání půjčky apod. Viturka (2007) dále vymezil skupinu pracovních faktorů jako je dostupnost pracovních sil, kvalita pracovních sil, jejich úroveň vzdělání a flexibilita. Blažek a Uhlíř (2002) vymezili lokalizační faktory makroekonomické a politické stability daného státu, cenová úroveň či tržní potenciál. Konkurenceschopnost, rivalita firem, firemní strategie, tvorba inovací a samotné lidské zdroje jsou významným faktorem spadající do skupiny mikroekonomické konkurenceschopnosti, kterou se zabývají Porter (1998), Skokan (2004), Viturka (2007).

Dalšími faktory, které mohou značně ovlivnit kvalitu podnikatelského prostředí a samotný vstup do podnikání jsou legislativní faktory, obchodní faktory – vzdálenost trhů, vzdálenost významných zákazníků či dodavatelů, podpůrné služby, přítomnost podobných (zahraničních) firem (Viturka a kol., 2010).

Shrnutí výše zmíněných zjištění spěje k závěru, že faktory, které značným způsobem ovlivňují úspěch podnikatelské činnosti můžeme shledat ve třech klíčových oblastech, jako je (i) osobnost podnikatele, jeho předpoklady, osobní vlastnosti a kvalifikace, (ii) prostředí, ve kterém se podnikání odehrává, tj. kvalita podnikatelského prostředí a (iii) podnikové činnosti a management firmy (van Praag, 2005; Osterwalder et al., 2010; Zott et al., 2011).

III. Data a metodika

Světová banka (SB) od roku 2004 komplexně hodnotí podmínky podnikání v jednotlivých zemích pomocí projektu „Doing Business“. Toto hodnocení vychází ze standardizovaných případových studií a postihuje kvantitativní ukazatele podnikatelského prostředí. Jedná se o databázi podnikání, která je zdrojem údajů, jež usnadňují měření podnikatelské činnosti v různých zemích a v průběhu času. Skóre jednoduchosti podnikání napomáhá posoudit absolutní úroveň regulační výkonnosti v průběhu času. Zachycuje mezeru dané ekonomiky od nejlepší regulační výkonnosti u každého z pozorovaných ukazatelů napříč všemi ekonomikami sledovaných zemí. Jednoduchost nebo snadnost podnikání v jednotlivých ekonomikách se měří na stupnici 0–100, kde 0 představuje nejnižší výkon a 100 představuje nejlepší výkon. Data také umožňují hlubší pochopení vztahu mezi založením nových firem, regulačním prostředím a ekonomickým růstem. Předchozí výzkum využívající databázi podnikání ukázal významný vztah mezi úrovní nákladů, času a postupů potřebných k zahájení podnikání a nové registrace firmy. Výsledky projektu Doing Business mají hned několik využití.

Rámcové podmínky podnikání mají značný vliv nejen na podnikatelskou aktivitu a podnikatelské prostředí státu, ale také ovlivňují celkovou ekonomickou výkonnost. Podmínky podnikání se mohou v jednotlivých státech diametrálně odlišovat, což je buď výhodou nebo nevýhodou pro podnikatele těchto zemí.

Žebříček Doing Business sleduje hned několik oblastí v rámci podnikatelského prostředí jako je vstup do podnikání, expanze, provoz a insolvence a vychází z celkem 11 indikátorů podnikatelského prostředí. Mezi tyto indikátory patří zahájení podnikání, registrace majetku, získání úvěru, ochrana investorů, vynutitelnost smluv, stavební povolení, připojení ke zdroji elektrické energie, placení daní, možnosti exportu, zaměstnání pracovníků a řešení insolvence.

Zmíněné indikátory sledují, jaké množství času a nákladů je nutné vynaložit na splnění legislativních požadavků při založení a provozu firmy, obchodování, plnění daňových povinností a ukončení podnikání.

Za účelem dosažení cíle tohoto článku jsou použity údaje Světové banky (SB), která pomocí projektu Doing Business zveřejňuje hodnocení podnikání celkem 190 států. Pro srovnání rámcových podmínek podnikání jsou vybrány země Visegrádské čtyřky (V-4), kterými je Česká republika (CZ), Maďarsko (H), Polsko (PL) a Slovenská republika (SR) za posledních 13 let, tj. od roku 2006 do roku 2018.

IV. Porovnání podmínek podnikání vybraných zemí

Jak již bylo zmíněno, pro srovnání rámcových podmínek podnikání jsou vybrány země Visegrádské čtyřky (V-4), kterými je Česká republika (CZ), Maďarsko (H), Polsko (PL) a Slovenská republika (SR). Komparace zahrnuje některé rámcové podmínky podnikání, které měří a zveřejňuje žebříček Světové banky (SB). Českou republiku můžeme považovat jako výchozí stát v rámci srovnávání podmínek podnikání. Slovensko je historicky podobné České republice a v době zániku Československa měly tyto země shodné podmínky podnikání. Celkově země Visegrádské čtyřky pojí s Českou republikou silné historicko-politické, kulturní a hospodářské vazby. Tabulka č. 1 pro lepší představu znázorňuje základní charakteristiky zemí Visegrádské čtyřky.

Tabulka 1 Základní charakteristika zemí Visegrádské čtyřky (V-4)

	Rozloha [km ²]	Počet obyvatel	Reálný HDP na obyvatele [USD]
Česká republika (CZ)	78 866	10 578 820	32 622
Slovenská republika (SR)	49 036	5 441 899	29 105
Polsko (PL)	312 679	38 433 600	25 799
Maďarsko (H)	93 036	9 712 887	26 455

Zdroj: Doing Business (2018); vlastní úprava

Země V-4 si v oblasti ekonomiky vedou v posledních letech velmi dobře, a proto se také řadí mezi nejrychleji hospodářsky rostoucí země Evropské unie. V posledních letech vyvíjejí čím dál více aktivity, dochází k mnohým setkáním a prosazují společné zájmy nejen v Evropě, ale i globálně, čímž dochází k většímu zviditelňování se. Toto uskupení zemí představuje již více než 12 % populace Evropské unie, tj. více než 64 milionu obyvatel.

Česká republika si vede dobře zejména co se týká podmínek pro zahraniční obchod, kde jí patří první příčka. Maďarsko je charakteristické nízkými daněmi a cenami. Legislativa v oblasti podnikatelského prostředí na Slovensku se často mění a sledování aktuálních změn a novinek vyžaduje zvýšené úsilí. Podnikatelské prostředí v Polsku do značné míry nepříznivě ovlivňuje komplikovaná infrastruktura, především silniční doprava.

Co se týká rankingového umístění jednotlivých zemí v rámci vybraných faktorů zahájení podnikání, jsou viditelné značné rozdíly napříč jednotlivými zeměmi Visegrádské čtyřky. V tabulce č. 2 můžeme vidět, že všechny státy Visegrádské čtyřky se potýkají s určitými problémy způsobující jejich umístění na zadních příčkách v žebříčku hodnocení. Na základě vybraných ukazatelů podmínek podnikání je dále možno zkoumat problémy a překážky v podnikání a snažit se hledat způsoby eliminace a zlepšení podmínek při zahájení podnikání.

Tabulka 2 Pořadí zemí V-4 v rámci rankingového hodnocení vybraných ukazatelů Doing Business za rok 2018

	CZ	SR	PL	H
Zahájení podnikání	81	83	120	79
Řešení stavebních povolení	127	91	41	90
Získání elektřiny	15	57	54	110
Registrace majetku	32	7	38	29
Získání úvěru	42	55	29	29
Placení daní	53	49	51	93
Obchodování přes hranice	1	1	1	1
Ochrana menšinových investorů	62	89	51	108
Vymáhání smluv	91	84	55	13
Řešení platební neschopnosti	25	42	22	62
Celkové pořadí	30	39	29	48

Zdroj: Doing Business (2018); vlastní úprava

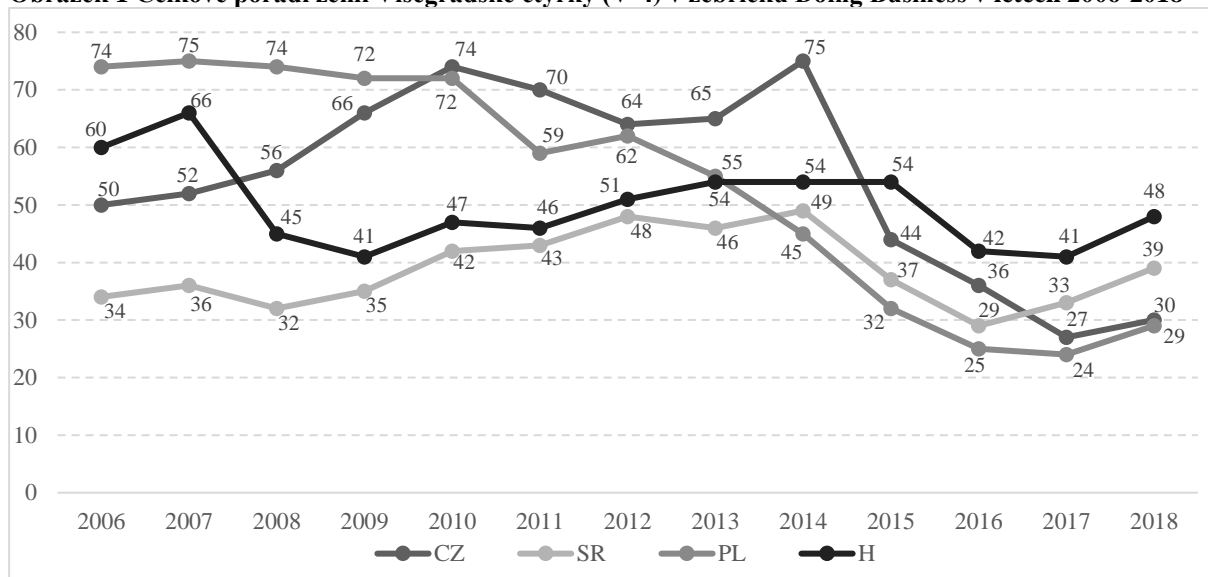
Česká republika v roce 2018 zavedla reformu usnadňující podnikání v rámci ukazatele zahájení podnikání. Dle zprávy Doing Business oproti minulých let snížila počet procedur, náklady a minimální kapitál. Na druhou stranu byla také provedena změna, která zhoršuje podnikání, a to v oblasti placení daní, kdy je celkem 8 plateb za rok a vysoká doba trvání, která je 248 hodin za rok.

V rámci reformy usnadňující podnikání zavedlo Slovensko usnadnění v oblasti vymáhání smluv, kdy kvalita soudních procesů zaujímá index 11,5 z celkových 18. Celkové index skóre ukazatele vymáhání smluv je na úrovni 58,63 (0-100). Změna zhoršující podnikání nebyla zavedena žádná.

Polsko v roce 2018 nezavedlo ani reformu usnadňující podnikání, ani žádnou změnu vedoucí ke ztížení podnikání. Avšak s ohledem na údaje v tabulce č. 3 je vhodné se zaměřit na zahájení podnikání. V rámci této tabulky se Polsko umísťuje až na 120 místě z celkového počtu 190, ale pokud se podíváme na index skóre ve zprávě z Doing Business pro rok 2018, je patrné, že právě podmínky pro zahájení podnikání jsou v Polsku na velmi dobré úrovni. Index skóre, které je přesnější a ukazuje, do jaké míry má tento ukazatel mezery, je na úrovni 82,78 na hodnotící škále 0-100, což je velmi dobré. Počet procedur je na úrovni 5 a počet dní je celkem 37, což je velmi nízké. Ostatní faktory podmínek podnikání rovněž vykazují index skóre nad 50,00 což můžeme považovat za dobré. Z tohoto důvodu je vhodné se zaměřit jak na rankingové pořadí, tak na index skóre. Polsko je příkladem země, která nezavedla v rámci roku 2018 žádné změny, ale umístila se v rámci rankingů na špatné příčce. To může být právě důvodem, že ostatní země se neustále snaží zlepšovat a každým rokem se snaží o několik reforem vedoucích k usnadnění podnikání a nezaostávají.

Maďarsku se v roce 2018 povedlo zavést usnadnění v oblasti vymáhání smluv, kde došlo ke snížení nákladů a zejména zvýšení indexu kvality soudních procesů. I přes tento fakt je bohužel v této oblasti vysoký počet dní (celkem 605) na vymáhání smluv, a proto by prospěla další výrazná reforma vymáhání smluv. Změna, která ztěžuje podnikání v tomto roce nebyla zavedena.

Být bohatou zemí nezaručuje přední pozici ve snadném podnikání. Spousta ekonomik s vysokými příjmy má také stále prostor pro pokroky a zlepšování svých podmínek. Obrázek č. 1 znázorňuje celkové pořadí zemí Visegrádské čtyřky pomocí rankingového hodnocení Doing Business pro období 2006 až 2018.

Obrázek 1 Celkové pořadí zemí Visegrádské čtyřky (V-4) v žebříčku Doing Business v letech 2006-2018

Zdroj: zprávy Doing Business za roky 2006-2018; vlastní úprava

Je důležité podotknout, že propad nebo zlepšení zemí V-4 nemusí ihned znamenat, že se dané země zhoršily nebo zlepšily. Nabízí se i možnost, že tyto země během určitého období nepodnikly žádná opatření vedoucí ke zlepšení nebo zhoršení podmínek pro zahájení podnikání a změna v jejich pořadí mohla být zapříčiněna změnou podmínek ostatních zemí. Proto se pro další výzkum nabízí jako vhodnější varianta měření pomocí indexů než pomocí rankingového hodnocení. V rámci tohoto prvotního výzkumu je však pro představu o dané situaci vhodné začít s rankingovým hodnocením a následně jej doplnit o detailnější analýzu, proč tyto země mají kolísavý trend.

V. Závěr

Cílem článku bylo zjistit podmínky podnikání v zemích Visegrádské čtyřky (V-4), kterými je Česká republika (CZ), Maďarsko (H), Polsko (PL) a Slovenská republika (SR) v letech 2006 až 2018 a jejich následná komparace. Za tímto účelem byla použita veřejně dostupná data Světové banky (SB), v rámci projektu Doing Business (DB), pomocí něhož je zveřejňováno hodnocení podnikání celkem 190 států. Z výše uvedeného je patrné, že podmínky podnikání mají značný vliv na zahájení podnikání v dané zemi, což úzce souvisí i s vytvářením kvalitního podnikatelského prostředí, atraktivitou dané země a tím pádem i ekonomickou výkonností.

V rámci reforem usnadňujících podnikání může každá země během roku zavést více opatření a změn vedoucích k pozitivnímu, ale také negativnímu výsledku. Jak si lze všimnout z analýzy tohoto příspěvku, ani jedna země z Visegrádské čtyřky nezavedla více reforem během jednoho roku. Vždy se uchýlila maximálně k jedné nebo žádné, což poté vede k faktu, že nastává kolísavý trend v rámci rankingového hodnocení podmínek podnikání. Jsou země, které ročně zavádějí několik úprav a posouvají se v žebříčku hodnocení na lepší pozice, a proto ostatní země zaostávají.

Česká republika zavedla jak reformu usnadňující podnikání, tak také reformu, která vede ke zhoršení podnikání. Slovensko zavedlo pouze reformu usnadnění, a to v rámci ukazatele vymáhání smluv, kdy došlo ke snížení počtu dní. Polsko je příkladem země, která nezavedla v rámci roku 2018 žádné změny, ale umístila se v rámci rankingu na špatné příčce. To může být právě důvodem, že ostatní země se neustále snaží zlepšovat a každým rokem se snaží o několik reforem vedoucích k usnadnění podnikání a nezaostávají. V rámci Maďarska bylo také zavedeno usnadnění v oblasti vymáhání smluv. Na základě celkového rankingového hodnocení v posledním roce, tj. 2018, lze konstatovat, že země Visegrádské čtyřky jsou si

v rámci umístění blízké a nejsou zde značné výkyvy. Avšak co se týká hodnocení zemí pomocí jednotlivých ukazatelů, zde se již rozdíly objevují a naskytuje se prostor pro další analýzu.

Jak již bylo uvedeno, nelze jednoznačně říci, že se dané země zhoršily nebo zlepšily v podmínkách podnikání, ale můžeme konstatovat, že jsou zde stále značné nedostatky a překážky, které je nutné dále detailněji prozkoumat a eliminovat tak bariéry vedoucí ke vzniku podnikání. Doing business dále nabízí indexy hodnocení podmínek podnikání, na základě čehož už lze detailněji posoudit možnosti a situaci jednotlivých zemí, což bude předmětem dalšího zkoumání.

Poděkování/Financování

Příspěvek byl zpracován v rámci grantu SGS/20/2019 „Brownfieldy v urbánním a rurálním prostoru: geografické, ekonomické, podnikatelské a veřejnosprávní souvislosti a jejich význam pro regionální rozvoj (BURAN 2)“.

Literatura

Blažek, J., Uhlíř, D. (2002). *Teorie regionálního rozvoje: nástin – kritika – klasifikace*. Praha: Karolinum.

Bygrave, W. D., Hofer, C. W. (1992). Theorizing about entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(2), 13-22.

Cambridge Econometrics (2003). *A Study on the Factors of Regional Competitiveness: A Draft Final Report for the European Commission*. Dostupné z http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/3cr/competitiveness.pdf (20. 05. 2019).

Cumming, D., Johan, S., Zhang, M. (2014). The economic Impact of Entrepreneurship: Comparing International Datasets. *Corporate Governance: An International Review*, 22(2), 162-178.

Gawel, A. (2010). The Relationship between Entrepreneurship and Unemployment in the Business Cycle. *Journal of International Studies*, 3(1), 59-69.

Hisrich, R. D. Peters, M. P., Shepherd, D. A., (2010). *Entrepreneurship*. New York: McGraw-Hill/Irwin.

Kahoun, J. (2007). *Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice*. Praha, CES VŠEM, Working Paper.

Kalínská, E. (2010). *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada.

Lukeš, M., Stephen, U., (2004). *Malé a střední podniky v ČR a faktory jejich úspěchu*. In Pokroky ve výzkumu malých a středních podniků v ČR a na Slovensku. Sborník příspěvků. Praha: Oeconomica.

Malach J. a kol. (2005). *Jak podnikat po vstupu do EU*. Praha: Grada.

Martin, R., Kitson, M., Tyler, P. (2006). *Regional competitiveness*. London: Routledge.

Odehnal, J., Michálek, J. (2011). Empirická analýza regionálního podnikatelského prostředí vybraných zemí EU. *Politická ekonomie*, 59(2), 242-262.

Osterwalder, A., Pigneur, Y., Clark, T. (2010). *Business model generation: a handbook for visionaries, game changers and challengers*. Hoboken, NJ: Wiley.

Porter, M. E. (1998). *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

- Schwab, K. (2009). *The Global Competitiveness Report 2009–2010*. World Economic Forum 2009.
- Skokan, K. (2004). *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis.
- Sloka, B., Kantane, I., Grantins, A., Vilcina, A. (2011). *Challenges for SMEs Development in Salaspils Municipality*. In Economic Science for Rural Development: Sustainability. Latvia: Latvia University of Agriculture.
- The World Bank (2006). *Doing Business 2006: Creating jobs*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2006> (27. 05. 2019).
- The World Bank (2007). *Doing Business 2007: How to reform*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2007> (27. 05. 2019).
- The World Bank (2008). *Doing Business 2008*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2008>. (27. 05. 2019).
- The World Bank (2009). *Doing Business 2009*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2009> (28. 05. 2019).
- The World Bank (2010). *Doing Business 2010: Reforming through difficult times*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2010> (28. 05. 2019).
- The World Bank (2011). *Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2011> (30. 05. 2019).
- The World Bank (2012). *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2012> (30. 05. 2019).
- The World Bank (2013). *Doing Business 2013: Smarter Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2013> (02. 06. 2019).
- The World Bank (2014). *Doing Business 2014: Understanding Regulations for Small and Medium-Size Enterprises*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2014> (02. 06. 2019).
- The World Bank (2015). *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2015> (02. 06. 2019).
- The World Bank (2016). *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2016> (02. 06. 2019).
- The World Bank (2017). *Doing Business 2017: Equal Opportunity for All*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2017> (04. 06. 2019).
- The World Bank (2018). *Doing Business 2018: Reforming to create jobs*. Dostupné z <http://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2018> (04. 06. 2019).
- Van Praag, M. (2005). *Successful entrepreneurship: confronting economic theory with empirical evidence*. Northampton, MA: E. Elgar.
- Viturka, M. a kol. (2010). *Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky*. Praha: Grada.

Viturka, M. (2007). Konkurenceschopnost regionů a možnosti jejího hodnocení. *Politická ekonomie*, 55(5), 637-658.

Wokoun, R. (2014). *Regional Development of the Czech Republic in Relation to the European Union*. In XVII Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. *Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita.

Zott, C., Amit, R., et al. (2011). The Business Model Recent Developments and Future Research. *Journal of Management*, 37(4), 1019-1042.

